

ДЪРЖАВАТА СРЕЩУ ГРАЖДАНИТЕ

Митко Кунчев

Тази статия е продължение на статията „Държавният план-прием – много шум за нищо“, публикувана във вестник УТРО на 20.12.2022 г.

*„Колкото повече държавата „планира“,
толкова по-трудно става планирането от
страна на отделния човек“.*

Фридрих фон Хайек

Отново тече процедурата по подготовката на държавния план-прием. Отново водещи са интересите на държавата, а не интересите на учениците. Никой не прави проучване на нагласите и желанията на учениците и родителите за предпочитаното училище. Те нямат значение, нищо че последните са данъкоплатци и издържат МОН. В медиите се появи информация за недоволство от подготовката за план-приема в гимназии и средни училища в Добрич и в Кюстендил. Проблеми ще възникват все по - често и на други места поради държавната политика.

В процеса на планирането местното самоуправление е почти изключено. Някъде в Наредба 10 се споменава, че обобщеното предложение за цялата област се изготвя след съгласуване на предложенията на директорите със съответните общини. Не съм чул за кмет на община, който да се отнесе сериозно към този проблем и ако се налага, да се противопостави на началника на РУО.

При планирането не се анализира реализацията на завършилите ученици. В други дейности, обичайна практика е, преди планирането да се направи анализ на резултата от изпълнението им в предишен период. Липсата на интерес към реализацията има за цел да скрие провала на държавната политика насочена към постепенно увеличаване на приема в професионалните гимназии са сметка на приема в профилираните. Ясно е, че никой няма да практикува професия по която е обучаван, но не харесва. Освен това, още през 2018 г. Омбудсманът на Република България написа: *„Намирам, че административната принуда за попълване на места в професионалните училища не е добра практика.“*

За да планираме, трябва да знаем какви кадри се търсят.

На сайта на МОН, на 16.02.2023 г., имаше информация озаглавена: *„Пилотен проект ще изясни какви кадри да се подготвят за бизнеса“*. Предвид държавния план-прием, винаги съм смятал, че държавата знае какви кадри трябва, иначе как планира. Оказа се, че не съм прав. Сега започва пилотен проект, после ще има проект и някога ще се изясни какви кадри трябва. А дотогава? Ето какво пише в материала *„... Проблемът за това какви кадри са нужни на бизнеса е един от основните в пътя за усъвършенстване на професионалното образование в България. ... Към момента няма*

достатъчно данни за това какви кадри са нужни и какви ще са бъдещите тенденции в различните сектори....“.

Да разгледаме още една интересна публикация, свързана с приема. В статия във вестник „24 часа“, на 21 юни 2023 г., Христо Николов коментира изследване на Института за пазарна икономика, посветено на индекса „Образование и заетост 2023“. Относно приема в професионални гимназии е констатирано, че:

„Не липсват обаче и доста странни специалности, които не предполагат човек да учи пет години, за да се усъвършенства в тях. Например 600 деца учат за маникюрист-педикюрист или козметик, още толкова – за продавач-консултант или офис мениджър. Това са специалности, чието изучаване не изисква специфична и скъпа техника и според авторите на доклада тези училища просто се стремят да обучават възможно най-много деца с възможно най-ниски разходи, без да се интересуват от по-нататъшната им реализация. ... Тазгодишният индекс е 53,6 точки от 100 възможни за разлика от миналогодишния, който беше малко по-висок – 54,8 точки. Резултатът всъщност показва, че около половината от децата, които започват обучението си в професионална гимназия тази година, няма да работят това, за което учат.“

Министърът на образованието и науката предостави информация за реализацията на учениците завършили деветте държавни професионални гимназии в Русе. Обобщените данни за 2023 г. показват, че от общо 529 завършили ученици - 36% са започнали работа по специалността (при средно 50% за страната!), 14% са започнали работа не по специалността, 38% са станали студенти, а за 12% няма информация. Очевидно реализацията в Русе е доста по – зле от средната за страната. Подробни данни са посочени в таблицата, която е приложена.

№	Училище	Брой ученици завършили XII клас през 2023 г.	Брой ученици започнали работа по специалността	Брой ученици започнали работа не по специалността	Брой ученици продължили образование във ВУЗ	Брой ученици, за които няма информация	Процент започнали работа по специалността
1	ПГЕЕ „А. Арнаудов“	78	17	5	50	6	21.79%
2	ПГМ „Юрий Гагарин“	30	9	8	8	5	30.00%
3	ПГО „Н.И. Лазарова“	62	22	16	13	11	35.48%
4	ПГТ „Иван П. Павлов“	92	37	6	46	3	40.22%
5	ПГИУ „Елиас Канети“	82	35	9	23	15	42.68%
6	ПГРКК	44	21	4	17	2	47.73%
7	ПГ по транспорт	31	15	4	5	7	48.39%

8	ПГСАГ „П. Пенев“	84	17	14	37	16	20.24%
9	ПГПТ „Ат. Ц. Буров“	26	15	6	3	2	57.69%
		529	188	72	202	67	35.54%
			35.54%	13.61%	38.19%	12.67%	

Пътят към ада е постлан с добри намерения.

Процесът на планиране е разстлан във времето – от ноември до април. В него участват работодателски организации, различни институции и така се създава впечатление за демократичност и публичност. Да се върнем към началото. Процесът на планиране започва със свикване на Консултативния съвет по професионално образование и обучение (КС по ПОО) – съвещателен орган към министъра на образованието и науката. План приемът за учебната 2024/2025 година е обсъден на заседание на КС по ПОО на 16.11.2023 г. Взети са различни решения. Например: *„Необходимо е рязко свиване на броя на учениците от неспециализираните училища в област „Изкуства“ от 10% в момента до 1%...“*. Определени са целевите стойности за всяка област. Решено е да се запазят миналогодишните. Най – важната целева стойност показва какъв процент от приема в осми клас трябва да бъде за професионалните гимназии. Министърът изпраща писма до всички РУО, като ги информира за съответните числа. Например в област Русе поне 60% от местата трябва да бъдат в професионални училища. Всички началници спазват стойностите, които са получили. **Всъщност министърът няма правно основание да определя подобни целеви стойности и те са препоръчителни, а не задължителни!** Наложил се той да изпрати специално писмо да всички РУО (изх. № 9105-273 от 14.12.2023 г.), за да им напомни този факт. Планирането трябва да се извършва изцяло на основание Наредба 10 за организация на дейностите в училищното образование. Тази позиция съм отстоявал винаги.